ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 151 ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Երեքշաբթի, 15 Հոկտեմբերի 1891 Երեքշաբթի, 15 Հոկտեմբերի ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 151

Տարին՝ 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ 1 ր., հատով՝ 5 կոպեկ։ Բաժանորդ գրուած են Թիֆլիսում միայն խմբագրատանը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» или Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի մեծ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 3-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունւում են ամեն լեզուներով։ Յայտարարութիւնների գինն է 2 կ., բնկալաների համար կրկնապատիկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

—

Քրոնիկոն լուրեր. — Մամուլի շուրջը։ Բագուից—Սամարղանդ.
Քաղաքական. քաղաքական լուրեր։
Թատրն լուրեր։
Բանասիրական.— Ձեռագիր.— պիեսը։
Հեռագիրներ։
Տեղեկատուներ։
Յայտարարութիւններ։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Թիֆլիսի հրէայ հասարակութիւնն այս օրերս, «Нов. Об.»-ի ասելով, դիմել է պատշաճաւոր հաստատութեանը, թոյլտուութիւն խնդրելով երեկոյ չգալուը համազգինների երեխաների համար բարեկարգ ուսումնարան բանալու, ներկայումս Թիֆլիսում գոյութիւն ունեցող «խեդերների»—տարրական ուսումնարանների փոխարէն, որտեղ դասաւանդութիւնը չէ համապատասխանում կանոնաւոր մանկավարժութիւնը։

—

Այս օրերս Թիֆլիսում վախճանուել է գրաֆ Լորիս-Մելիքեանի մայրը 90 տարեկան հասակում։ Հանգուցեալը ներկայումս 73 թոռն ունի։

—

Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը իւր մի նիստում, «Тиф. Лист.»-ի ասելով, որոշել է ընկերութեան գումարներից 1000 ռուբլի յատկացնել ռուս սովեալների օգտին։ Բացի դրանից, խորհրդի նոյն նիստում վճռուած է այս ձմեռուայ սեզոնին պարահանդէս սարքել նոյն սովեալների օգտին։

—

ՍԱՐՈՎԻՒ.—Մօրեխից և կարկտից յետոյ, երևան է եկել մի երրորդ պատահար, աւելի ևս վատթար երկրագործ-գիւղացու համար, քան առաջինները. խօսքս անձրևային եղանակի մասին է, որ արգելում է գիւղացիներին կալսելու դեռ մայիսի վերջերից հնձած ու դէզած խուրձերը։ Յայտնի է, որ դաշտային և շոգ կլիմաներում ապրող գիւղացիները, ամառուայ տաքերից ազատուելու համար՝ տեղափոխւում են դէպի մօտակայ լեռները ստորոտները, և վերադառնում այն տեղերից օգոստոսի վերջերում ու սկսում ծեծել հացարոյսերը, որ դէզած և մի քանի պահապանների հսկողութեան տակ մնում է կալերի մօտ։ Սակայն այս տարուայ անախորժ եղանակը, յաճախ տեղացող և յորդ անձրևները սաստիկ վնասները պատճառելուց յետոյ՝ կանգնեցրին գիւղացիների նոր սկսած գործ։ Ամենասաստիկ անձրևը տեղաց օգոստոսի 29-ին և մեծ հեղեղ առաջացրեց. թառիափուղ սկիզբ առնող ջրանցքները լցուելով դուրս եկան ափերից և յորդ անձրևն էլ մի կողմից տափարակ դաշտերում և կալերում աչագին լճեր կազմեցին, շատ կալերում մաքրած ցորենը մնաց լճացած ջրի տակ և փչացաւ։ Գիւղերում ցորեն պահպանելու հորերը (սառոյցհրկրեայ շտեմարանները) նոյնպէս ջրին զոհ գնացին։ Հայաթոյսերի խուրձերը անձրևից փչացան և շատ գիւղերում հատիկները ծլել են ու քառորդ արշինաչափ կանաչ շառաւիղ արտադրել։ Անասնապահ թուրքերը ուրախացել են, որ աշունը անձրևային է և խոտաւէտ, կանաչ խոտին նայած, կարծես թէ այժմ ապրիլ ամիսն է։ Օգոստոսին չուալը (7 պուդ) մինչև 7 ր. 40 կ. բարձրացած ցորենի գինը այժմ ընկել է մինչև 5 ր. 50 կ.։

—

ՇԱՄԱԽՈՒՒ.—Ահա մի ամբողջ ամիս է, որ գրեթէ անդադար անձրև է գալիս։ Շատ տեղ այգիները դեռ մնացել էր, և այսուհետև էլ ուզում էր անարատ մնալ։ Նա հաստատապէս վճռել էր միմիայն իւր արուեստով և այդ արուեստի համար ապրել, երևակայելով, որ մի ժամանակ կ'ամուսնանայ մի լաւ մարդու հետ, որը կ'սիրէ իրեն, կ'ուզենայ որդիք, որոնց համար կարմրելու տեղիք չի ունենալ.... Դէպ ցեղերկ, ազնիւ ցնորքներ։

Նա ամեն հնարք գործ էր դնում իւր համոզումներին հաստատ մնալու համար։ Անընդհատ հեռացնում էր իրենից իւր երկրպագուներին ու յարգողներին, որոնց թիւը շատ։ Դեռ մօտերքս գրաֆ Շ, որ ինչքան հարուստ, նոյնքան էլ համակրելի անձն էր, հասկացնում էր, թէ պաշտում է Նրան, և թէ պատրաստ է ամեն տեսակ յիմարութիւն գործել, եթէ միայն Ծուլիանէն համաձայնէը հեռանալ բեմից.... Ծուլիանէն անյողդողդ մնաց։

Բայց այս անգամ կատարեալ յուսահատութիւնը պաշարեց խեղճ աղջկան։ Փողոց դուրս գալով, Ծուլիանէն աշխատում էր զսպել իւր արտասուքը, բայց հենց որ տուք դրեց իւր տան աստիճանների վրայ, նա այլ ևս անկարող գտնուեցաւ իրեն զսպել և լաց եղաւ։ Բայց երբ անցաւ վշտի առաջին, ամենաճանը րոպէն, նա սկսաւ չտապով աստիճաններից վեր բարձրանալ և թաշկինակը ջղայնարար արտասուակալած աչքերին հուպ տալով չէնջում էր հատ ընդհատ։

—Ոչ, բաւական է, բաւական.... Այո, ես էլ պէտք է այնպէս վարուէմ, ինչպէս ուրիշները.... Ի՛նչ անեմ, քանի որ առանց գրան կարելի չէ, քանի որ առանց դրան ոչինչ չես ստանալ.... Ա՛խ այն Լորիանը.... Ոչ. ոչ։ Այժմ վերջացած է.... Բաւական է դեմացածն. բաւական։

Հասնելով իւր բնակարանի դրանը, հնչեցրեց զանգը։ Պառաւ Ղազախինը բաց արաւ դուռը։

—Շուտով, Ծուլիանէ, չուտով դարսուտը, կապոտը իրեր,—ասաց Նա չտապով իւր սենեակը մտնելով։

Ղազախինը, զարմացած, դիտում էր Նրան։

—Չհասկացայը... իրերս... այս րոպէիս։

Ես գնալու եմ, երկու ժամից գնում եմ։

—Երկու ժամից... իսկ Թատրոնը։

—Թատրոնը։ Վերջացաւ, ես այլ ևս Թատրոն ոտք չեմ դնելու։ Արհամարհում եմ Թատրոնը.... Դէ ինչ, որ ասում եմ, կատարիր։ Բոլոր իրերս դարսատիր, ամեն բան հետս եմ տանում։

—Օրիորդ, դուք գժուել էք... կամ գուցէ ծիծաղում էք վրաս...

—Ծիծաղում եմ.... Դէ տես ուրեմն, գնալու եմ թէ ոչ...

Նա այս ասաց ու ձեռքի խիստ շարժումով բաց արեց հայելատուը պահարանի ծառան—Հիւպանը արժանացաւ արծաթի շքադրամի Էիերին լաւ մարզելու համար։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՇՈՒՐՋԸ.

—

Այն օրից, երբ «Արձագանք» շաբաթաթերթը զրկուեց պատկերներից, մի սերտ յարաբերութիւն հաստատուեց նրա և Կ. Գոլսի «Արևելք» լրագրի միջև. «Արևելք»-ը սկսեց պոլսեցիներին յատուկ լեզուով գովել ու բարձացնել «Արձագանք» շաբաթաթերթն և՝ սրա խմբագրին ու աշխատակիցներին. «Արձագանք» շաբաթաթերթն էլ, որ այժմ չորրորդ մետամորֆոզայի մէջ շաբաթը երկու օր է հրատարակւում, սկսեց առանց քաշուելու և առանց համեստութիւն բանեցնելու օգտուել «Արևելք» լրագրից, և իւր կողմից գովել Նրան։ Ասենք, գովեստն «Արձագանք»-ի կողմից մի «փոլիտիքա» էր, որպէս զի դրանով կարողանայ պարզերես կերպով «Արևելք» փառաբանական խօսքերը արտատալ իւր առաջին երեսում և ի տես աշխարհի դնել և պարծանքով ասել. «տեսէք թէ ինչպիսի թերթ է եղել «Արձագանք»-ը, որի յարգը դուք չէք իմացել. և ինչպիսի մարդ են եղել նրա պարոն խմբագիրն ու աշխատակիցները. տեսէք ու զարմացէք»։

Ի հարկէ մենք կոյր էինք, «Արձագանք» չէինք տեսնում, հարկաւոր էր, որ «Արձագանք»-ի մէջ տպագրուած «Արևելքը» բաց անէր մեր աչքերը, որ կարողանայինք մեր մէջ թաքնուած գանձը տեսնել... Բայց այդ անցած գնացածի բան է, չարժէ երկար խօսել գրա մասին. անցած գնացած է այն, որ «Արձագանք» լրագիրը, որպէս զի ցոյց տայ թէ ինքը սկզբունքով է գրում ու գործում, իրեն տուել էր քարով սարով, մէկ «Փորձ» տարի, աւելի ևս վատթար երկրագործ-գիւղացու համար, քան առաջինները. խօսքս անձրևային եղանակի մասին է, որ արգելում է գիւղացիներին կալսելու դեռ մայիսի վերջերից հնձած ու դէզած խուրձերը։ Յայտնի է, որ դաշտային և շոգ կլիմաներում ապրող գիւղացիները, ամառուայ տաքերից ազատուելու համար՝ տեղափոխւում են դէպի մօտակայ լեռները ստորոտները, և վերադառնում այն տեղերից օգոստոսի վերջերում ու սկսում ծեծել հացարոյսերը, որ դէզած և մի քանի պահապանների հսկողութեան տակ մնում է կալերի մօտ։ Սակայն այս տարուայ անախորժ եղանակը, յաճախ տեղացող և յորդ անձրևները սաստիկ վնասները պատճառելուց յետոյ՝ կանգնեցրին գիւղացիների նոր սկսած գործ։ Ամենասաստիկ անձրևը տեղաց օգոստոսի 29-ին և մեծ հեղեղ առաջացրեց. թառիափուղ սկիզբ առնող ջրանցքները լցուելով դուրս եկան ափերից և յորդ անձրևն էլ մի կողմից տափարակ դաշտերում և կալերում աչագին լճեր կազմեցին, շատ կալերում մաքրած ցորենը մնաց լճացած ջրի տակ և փչացաւ։ Գիւղերում ցորեն պահպանելու հորերը (սառոյցհրկրեայ շտեմարանները) նոյնպէս ջրին զոհ գնացին։ Հայաթոյսերի խուրձերը անձրևից փչացան և շատ գիւղերում հատիկները ծլել են ու քառորդ արշինաչափ կանաչ շառաւիղ արտադրել։ Անասնապահ Թուրքերը ուրախացել են, որ աշունը անձրևային է և խոտաւէտ, կանաչ խոտին նայած, կարծես թէ այժմ ապրիլ ամիսն է։ Օգոստոսին չուալը (7 պուդ) մինչև 7 ր. 40 կ. բարձրացած ցորենի գինը այժմ ընկել է մինչև 5 ր. 50 կ.։

—

ՇԱՄԱԽՈՒՒ.—Ահա մի ամբողջ ամիս է, որ գրեթէ անդադար անձրև է գալիս։ Շատ տեղ այգիները դեռ մնացել էր, և այսուհետև էլ ուզում էր անարատ մնալ։ Նա հաստատապէս վճռել էր միմիայն իւր արուեստով և այդ արուեստի համար ապրել, երևակայելով, որ մի ժամանակ կ'ամուսնանայ մի լաւ մարդու հետ, որը կ'սիրէ իրեն, կ'ուզենայ որդիք, որոնց համար կարմրելու տեղիք չի ունենալ.... Դէ ցեղերկ, ազնիւ ցնորքներ։

Նա ամեն հնարք գործ էր դնում իւր համոզումներին հաստատ մնալու համար։ Անընդհատ հեռացնում էր իրենից իւր երկրպագուներին ու յարգողներին, որոնց թիւը շատ։ Դեռ մօտերքս գրաֆ Շ, որ ինչքան հարուստ, նոյնքան էլ համակրելի անձն էր, հասկացնում էր, թէ պաշտում է Նրան, և թէ պատրաստ է ամեն տեսակ յիմարութիւն գործել, եթէ միայն Ծուլիանէն համաձայնէը հեռանալ բեմից.... Ծուլիանէն անյողդողդ մնաց։

Բայց այս անգամ կատարեալ յուսահատութիւնը պաշարեց խեղճ աղջկան։ Փողոց դուրս գալով, Ծուլիանէն աշխատում էր զսպել իւր արտասուքը, բայց հենց որ տուք դրեց իւր տան աստիճանների վրայ, նա այլ ևս անկարող գտնուեցաւ իրեն զսպել և լաց եղաւ։ Բայց երբ անցաւ վշտի առաջին, ամենաճանը րոպէն, նա սկսաւ չտապով աստիճաններից վեր բարձրանալ և թաշկինակը ջղայնարար արտասուակալած աչքերին հուպ տալով չէնջում էր հատ ընդհատ։

—Ոչ, բաւական է, բաւական.... Այո, ես էլ պէտք է այնպէս վարուէմ, ինչպէս ուրիշները.... Ի՛նչ անեմ, քանի որ առանց գրան կարելի չէ, քանի որ առանց դրան ոչինչ չես ստանալ.... Ա՛խ այն Լորիանը.... Ոչ. ոչ։ Այժմ վերջացած է.... Բաւական է դեմացածն. բաւական։

Հասնելով իւր բնակարանի դրանը, հնչեցրեց զանգը։ Պառաւ Ղազախինը բաց արաւ դուռը։

—Շուտով, Ծուլիանէ, չուտով դարսուտը, կապոտը իրեր,—ասաց Նա չտապով իւր սենեակը մտնելով։

Ղազախինը, զարմացած, դիտում էր Նրան։

—Չհասկացայը... իրերս... այս րոպէիս։

Ես գնալու եմ, երկու ժամից գնում եմ։

—Երկու ժամից... իսկ Թատրոնը։

—Թատրոնը։ Վերջացաւ, ես այլ ևս Թատրոն ոտք չեմ դնելու։ Արհամարհում եմ Թատրոնը.... Դէ ինչ, որ ասում եմ, կատարիր։ Բոլոր իրերս դարսատիր, ամեն բան հետս եմ տանում։

—Օրիորդ, դուք գժուել էք... կամ գուցէ ծիծաղում էք վրաս...

—Ծիծաղում եմ.... Դէ տես ուրեմն, գնալու եմ թէ ոչ...

Նա այս ասաց ու ձեռքի խիստ շարժումով բաց արեց հայելատուը պահարանի ծառան—Հիւպանը արժանացաւ արծաթի շքադրամի Էիերին լաւ մարզելու համար։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՇՈՒՐՋԸ.

—

Այն օրից, երբ «Արձագանք» շաբաթաթերթը զրկուեց պատկերներից, մի սերտ յարաբերութիւն հաստատուեց նրա և Կ. Գոլսի «Արևելք» լրագրի միջև. «Արևելք»-ը սկսեց պոլսեցիներին յատուկ լեզուով գովել ու բարձացնել «Արձագանք» շաբաթաթերթն և՝ սրա խմբագրին ու աշխատակիցներին. «Արձագանք» շաբաթաթերթն էլ, որ այժմ չորրորդ մետամորֆոզայի մէջ շաբաթը երկու օր է հրատարակւում, սկսեց առանց քաշուելու և առանց համեստութիւն բանեցնելու օգտուել «Արևելք» լրագրից, և իւր կողմից գովել Նրան։ Ասենք, գովեստն «Արձագանք»-ի կողմից մի «փոլիտիքա» էր, որպէս զի դրանով կարողանայ պարզերես կերպով «Արևելք» փառաբանական խօսքերը արտատալ իւր առաջին երեսում և ի տես աշխարհի դնել և պարծանքով ասել. «տեսէք թէ ինչպիսի թերթ է եղել «Արձագանք»-ը, որի յարգը դուք չէք իմացել. և ինչպիսի մարդ են եղել նրա պարոն խմբագիրն ու աշխատակիցները. տեսէք ու զարմացէք»։

Ի հարկէ մենք կոյր էինք, «Արձագանք» չէինք տեսնում, հարկաւոր էր, որ «Արձագանք»-ի մէջ տպագրուած «Արևելքը» բաց անէր մեր աչքերը, որ կարողանայինք մեր մէջ թաքնուած գանձը տեսնել... Բայց այդ անցած գնացածի բան է, չարժէ երկար խօսել գրա մասին. անցած գնացած է այն, որ «Արձագանք» լրագիրը, որպէս զի ցոյց տայ թէ ինքը սկզբունքով է գրում ու գործում, իրեն տուել էր քարով սարով, մէկ «Փորձ» տարի, աւելի ևս վատթար երկրագործ-գիւղացու համար, քան առաջինները. խօսքս անձրևային եղանակի մասին է, որ արգելում է գիւղացիներին կալսելու դեռ մայիսի վերջերից հնձած ու դէզած խուրձերը։ Յայտնի է, որ դաշտային և շոգ կլիմաներում ապրող գիւղացիները, ամառուայ տաքերից ազատուելու համար՝ տեղափոխւում են դէպի մօտակայ լեռները ստորոտները, և վերադառնում այն տեղերից օգոստոսի վերջերում ու սկսում ծեծել հացարոյսերը, որ դէզած և մի քանի պահապանների հսկողութեան տակ մնում է կալերի մօտ։ Սակայն այս տարուայ անախորժ եղանակը, յաճախ տեղացող և յորդ անձրևները սաստիկ վնասները պատճառելուց յետոյ՝ կանգնեցրին գիւղացիների նոր սկսած գործ։ Ամենասաստիկ անձրևը տեղաց օգոստոսի 29-ին և մեծ հեղեղ առաջացրեց. թառիափուղ սկիզբ առնող ջրանցքները լցուելով դուրս եկան ափերից և յորդ անձրևն էլ մի կողմից տափարակ դաշտերում և կալերում աչագին լճեր կազմեցին, շատ կալերում մաքրած ցորենը մնաց լճացած ջրի տակ և փչացաւ։ Գիւղերում ցորեն պահպանելու հորերը (սառոյցհրկրեայ շտեմարանները) նոյնպէս ջրին զոհ գնացին։ Հայաթոյսերի խուրձերը անձրևից փչացան և շատ գիւղերում հատիկները ծլել են ու քառորդ արշինաչափ կանաչ շառաւիղ արտադրել։ Անասնապահ Թուրքերը ուրախացել են, որ աշունը անձրևային է և խոտաւէտ, կանաչ խոտին նայած, կարծես թէ այժմ ապրիլ ամիսն է։ Օգոստոսին չուալը (7 պուդ) մինչև 7 ր. 40 կ. բարձրացած ցորենի գինը այժմ ընկել է մինչև 5 ր. 50 կ.։

—

ՇԱՄԱԽՈՒՒ.—Ահա մի ամբողջ ամիս է, որ գրեթէ անդադար անձրև է գալիս։ Շատ տեղ այգիները դեռ մնացել էր, և այսուհետև էլ ուզում էր անարատ մնալ։ Նա հաստատապէս վճռել էր միմիայն իւր արուեստով և այդ արուեստի համար ապրել, երևակայելով, որ մի ժամանակ կ'ամուսնանայ մի լաւ մարդու հետ, որը կ'սիրէ իրեն, կ'ուզենայ որդիք, որոնց համար կարմրելու տեղիք չի ունենալ.... Դէ ցեղերկ, ազնիւ ցնորքներ։

Նա ամեն հնարք գործ էր դնում իւր համոզումներին հաստատ մնալու համար։ Անընդհատ հեռացնում էր իրենից իւր երկրպագուներին ու յարգողներին, որոնց թիւը շատ։ Դեռ մօտերքս գրաֆ Շ, որ ինչքան հարուստ, նոյնքան էլ համակրելի անձն էր, հասկացնում էր, թէ պաշտում է Նրան, և թէ պատրաստ է ամեն տեսակ յիմարութիւն գործել, եթէ միայն Ծուլիանէն համաձայնէը հեռանալ բեմից.... Ծուլիանէն անյողդողդ մնաց։

Բայց այս անգամ կատարեալ յուսահատութիւնը պաշարեց խեղճ աղջկան։ Փողոց դուրս գալով, Ծուլիանէն աշխատում էր զսպել իւր արտասուքը, բայց հենց որ տուք դրեց իւր տան աստիճանների վրայ, նա այլ ևս անկարող գտնուեցաւ իրեն զսպել և լաց եղաւ։ Բայց երբ անցաւ վշտի առաջին, ամենաճանը րոպէն, նա սկսաւ չտապով աստիճաններից վեր բարձրանալ և թաշկինակը ջղայնարար արտասուակալած աչքերին հուպ տալով չէնջում էր հատ ընդհատ։

—Ոչ, բաւական է, բաւական.... Այո, ես էլ պէտք է այնպէս վարուէմ, ինչպէս ուրիշները.... Ի՛նչ անեմ, քանի որ առանց գրան կարելի չէ, քանի որ առանց դրան ոչինչ չես ստանալ.... Ա՛խ այն Լորիանը.... Ոչ. ոչ։ Այժմ վերջացած է.... Բաւական է դեմացածն. բաւական։

Հասնելով իւր բնակարանի դրանը, հնչեցրեց զանգը։ Պառաւ Ղազախինը բաց արաւ դուռը։

—Շուտով, Ծուլիանէ, չուտով դարսուտը, կապոտը իրեր,—ասաց Նա չտապով իւր սենեակը մտնելով։

Ղազախինը, զարմացած, դիտում էր Նրան։

—Չհասկացայը... իրերս... այս րոպէիս։

Ես գնալու եմ, երկու ժամից գնում եմ։

—Երկու ժամից... իսկ Թատրոնը։

—Թատրոնը։ Վերջացաւ, ես այլ ևս Թատրոն ոտք չեմ դնելու։ Արհամարհում եմ Թատրոնը.... Դէ ինչ, որ ասում եմ, կատարիր։ Բոլոր իրերս դարսատիր, ամեն բան հետս եմ տանում։

—Օրիորդ, դուք գժուել էք... կամ գուցէ ծիծաղում էք վրաս...

—Ծիծաղում եմ.... Դէ տես ուրեմն, գնալու եմ թէ ոչ...

Նա այս ասաց ու ձեռքի խիստ շարժումով բաց արեց հայելատուը պահարանի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՁԵՌԱԳԻՐ ՊԻԵՍԸ

(Փակ Նորմանից)

—

Մի անգամ փոքրիկ դերասանուհի Ծուլիանէ Դիւշանը Թատերական փորձից վերադառնալուց յետոյ հաստատապէս վճռեց մի մեծ և դժուարին քայլ անել։

Թատրոնի տեսուչ պ. Բերգասիերը, որ Թէև մի բարի, բայց աչառու մարդ էր, Նրան զրկել էր մի սքանչելի դերից, որի վրայ այնքան յոյսեր ունէր դրած Ծուլիանէն։ Իսկ Ծուլիանէն արդէն ամբողջ Պարիզին յայտնի էր որպէս տաղանդաւոր jeune première։ Պ. Բերգասիերը Նրան զրկել էր այդ գիւղեցիկ դերից, որպէս զի տայ—ինչ էք կարծում, ո՛ւմ—Լորիանին, մի երրորդ կարգի ընդունակութեան տէր անշնորհք դերասանուհու, որը լոկ իւր չքեղ արդ ու զարդի և գիւղեցիկ կնոջ յատուկ նազկատանքով էր փայլում։

Դիւղեցիկ կնո՛ջ.... Բայց չէ՞ որ ինքը, Ծուլիանէն, նոյնպէս գիւղեցիկ է, դեռ աւելի ևս—համակրելի է.... Բայց ահա ինչ կայ։ Ջնայելով, որ արդէն քսանչորս տարեկան է, որից երկու տարին անց էր կացրել կոնսերվատորիայում, իսկ հինգ տարին բեմի վրայ, Նա

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀՄ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ 1991 ՀՈԿՏ 19 61

— Ես ասեմ չէ՞, Տիկնոջդ հա։ Ինչո՞ւ չես ասում, որ ինձ էլ ես ուզում։ Ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ուզեն։ Ամբողջ գիշեր ես ինձ համար ոչ աթոռ էիր, ոչ սեղան, ոչ էլ մահճակալ։ Ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ուզեն։ Ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ուզեն։

Ես էլ ուզում եմ, որ ինձ էլ ուզեն

քացի այն, որ տեղացիք չամիչ են շինում, կան քաղաքում և 4—5 սալիրան գործատաններ, որոնք մեծ քանակութեամբ լաւագոյն են սալառում, և գինի պատրաստողներ, որոնց թիւը ամեն տարի աւելանում է։ Խաղողի այգիները տարածուած են քաղաքի շուրջը 10—15 վերստ ամեն ուղղութեամբ ընկած։ Այդպիսի այգեգործութեան կամ երկրագործութեան գլխաւոր աջողութիւնը, նրա մէջն է, որ բնակիան պատերը չեն հարուածում. կարկուտ, ստորկ ցաւեր, հիւդիներ երաշտութիւն, վարդ հիւանդութիւններ հազուագիւտ չեն։ Երկիրը ջրովի է, ժողովուրդը սիրտ կտրատած նրան և աշխատանք չէ խնայում։

Սամարղանդի ժողովուրդը սակաւապետ է, բնակութեամբ հանգարտ, քաղաքավար, զուարճախօս. չնայելով, որ մահմեդական է, (սիւննի ազանդի) շատ սերտ կապուած է քրիստոնեաներին և հարութիւն չէ դնում ուսելու, խմելու ժամանակ։ Ինչպէս Կով կասում, այնպէս և Ասիական քաղաքներում մահմեդական կանայք լոյս աշխարհ քիչ են տեսնում։ Այդտեղ հազուադէպ կը հանդիպի վողոցով անցնող սարդի կնիկ և այն գլխից մինչև ոտերը կախ ընկած մագից գործած սև ծածկոցով, ոտերին երկայն հագուստով և կրնկներով կօշիկը հագած, ինչպէս և բոլոր ազամարդիկը. որ ամառ ձմեռ կրնկաւոր կօշիկ էլ վրայից անպակաս են անում։

Սարդի քաղաքացին և թէ ծայրերին ցերասակութեան աստիճանի են Լանկթամուրի թոռան հսկայ շինութիւնները, որոնք հետզհետէ քայքայւում են։ Դրանց մէջ ցրուած Լանկթամուրի գերեզմանը կրկին շինուած մզկիթ Հակատը գունդգոյն սալեանների զանազան ձևմուկներ են նեղկայացնում։ Մզկիթի մէջ տեղը եօթն գերեզմաններ կան շինուած, մէջ տեղը մուտ կանաչ քարէ տապանը Լանկթամուրինն է, մէկը իւր ուսուցչինը, միւսը իւր գօրավարինը իսկ երկուսը որդոց բարեկամներինը սպիտակ մարմարի տապանաքարով։ Ներսը գեղեցիկ քանդակներ ունի պարսկական ձաշակով։ Սակայն այդ միայն արտաքին գերեզմաններն են, կան և ներքին բուն գերեզմանները միևնոյն անձերին, նոյն մզկիթում, նոյն գիր քովնեքի չարխում, ուր քարէ սանդուղքներից իջնելով են մտնում։

Նշանաւոր են իրենց վատաշէնութեամբ վաճառանոցի կողքին մեղրեքները Շեհրզադ, Մերզալուղքի և Թիլլաքեար, որոնց մէջ տեղը ադատին հրապարակ է և այդտեղ նստում է պարապ ժողովուրդը ապրելին պատմելների ամենօրեայ հառերը լսելու, կոմիկների անդամ զուարճախօսութիւններին ականջ դնելու։ Այդ մեղրեքները ընդհանուր առմամբ աստում են Բիբի-Խանըմ Լանկթամուրի կնիկներից մէկի անունով, որի գերեզմանը ուրիշ տեղ է։ Մեղրեքները ունեն երկու յարկ, ն երբեմն մզկիթներ են, վերևը խցիկները, հարուստութիւնը հիանալի է մանաւանդ բարձրը աշտարակներինը (մինարէների), որ մեղրեքի երկու հոգմից շինած, զբօսանք գոյնզգոյն ապակիներով նախշած գեղեցիկ պատիկը են ներկայացնում, վերևից նայողի առաջ բացւում է Զերաւշանի հովիտը երեք կողմից սարերով պատած և այդ հովտում ընկած դիւղերն իրենց այգիներով և ամբողջ Սամարղանդը հոգի կատարեալ։ Ասում են, որ այդ աշտարակներից մէկումն էր պահուած Հայաստանից հաւաքած գրքերը, որ ուսների քաղաքին տերապետած ժամանակը բանալով գան էին բոլորը կոտորութիւնից մոնելը պահած։

Այդ Բիբի-Խանըմի հրապարակի վրայ շինուած է մարմարի գրքակալ մօտ մի քառակուսի սաժէն մեծութեամբ, որի վրայ դնում են եղել սարդերը մեծ Ղուրանը, որը այժմ էլ պահում են Շահի-Զինդա մզկիթում, և՝ ունի 6 տանեաչափ երկայնութիւն և 4 տանեաչափ լայնութիւն։ Գրպարից դուրս վոքրիկ թմբի պատիլային վրայ բնկած են երկու շարք շինութիւններ Շահի-Զինդան անունով, որոնք աւելի չքեղ են երեսից. դրանք գերեզմանատներ են աշ ու ձախ բնկած և մէջ տեղից Լթծած ապիւսից սանդուղքներ շինած մինչև գաղիլայի գլուխը. այդ շինութիւնների մէջ Թաղուած են Լանկթամուրի ծնողները, աղջիկը, եղբայրը, կինը, երեխաները առանձին առանձին։ Ապա Հազրաթ շահ-Զինդայի մզկիթն է իւր գերեզմանով, որ ծածկուած է զանազան Լանգապոլի կտորներով և Հազիրով ամ-

ուր քարէ սանդուղքներից իջնելով են մտնում։

Նշանաւոր են իրենց վատաշէնութեամբ վաճառանոցի կողքին մեղրեքները Շեհրզադ, Մերզալուղքի և Թիլլաքեար, որոնց մէջ տեղը ադատին հրապարակ է և այդտեղ նստում է պարապ ժողովուրդը ապրելին պատմելների ամենօրեայ հառերը լսելու, կոմիկների անդամ զուարճախօսութիւններին ականջ դնելու։ Այդ մեղրեքները ընդհանուր առմամբ աստում են Բիբի-Խանըմ Լանկթամուրի կնիկներից մէկի անունով, որի գերեզմանը ուրիշ տեղ է։ Մեղրեքները ունեն երկու յարկ, ն երբեմն մզկիթներ են, վերևը խցիկները, հարուստութիւնը հիանալի է մանաւանդ բարձրը աշտարակներինը (մինարէների), որ մեղրեքի երկու հոգմից շինած, զբօսանք գոյնզգոյն ապակիներով նախշած գեղեցիկ պատիկը են ներկայացնում, վերևից նայողի առաջ բացւում է Զերաւշանի հովիտը երեք կողմից սարերով պատած և այդ հովտում ընկած դիւղերն իրենց այգիներով և ամբողջ Սամարղանդը հոգի կատարեալ։ Ասում են, որ այդ աշտարակներից մէկումն էր պահուած Հայաստանից հաւաքած գրքերը, որ ուսների քաղաքին տերապետած ժամանակը բանալով գան էին բոլորը կոտորութիւնից մոնելը պահած։

Այդ Բիբի-Խանըմի հրապարակի վրայ շինուած է մարմարի գրքակալ մօտ մի քառակուսի սաժէն մեծութեամբ, որի վրայ դնում են եղել սարդերը մեծ Ղուրանը, որը այժմ էլ պահում են Շահի-Զինդա մզկիթում, և՝ ունի 6 տանեաչափ երկայնութիւն և 4 տանեաչափ լայնութիւն։ Գրպարից դուրս վոքրիկ թմբի պատիլային վրայ բնկած են երկու շարք շինութիւններ Շահի-Զինդան անունով, որոնք աւելի չքեղ են երեսից. դրանք գերեզմանատներ են աշ ու ձախ բնկած և մէջ տեղից Լթծած ապիւսից սանդուղքներ շինած մինչև գաղիլայի գլուխը. այդ շինութիւնների մէջ Թաղուած են Լանկթամուրի ծնողները, աղջիկը, եղբայրը, կինը, երեխաները առանձին առանձին։ Ապա Հազրաթ շահ-Զինդայի մզկիթն է իւր գերեզմանով, որ ծածկուած է զանազան Լանգապոլի կտորներով և Հազիրով ամ-

ռանձնացած մզկիթից։ Այդտեղ աչքի են ընկնում մօտ 2 սաժէն երկայնութեամբ ոչխարի գլուխը սրտուած, որ ուխտաւորները նուիրել են Շահ-Զինդինին։

Թէ ինչ աշագին աշխատութիւններ են գործ դրուել այդ շինութիւնների վրայ, որչափ քանդակագործութիւնը, հարստահասութիւնը ծախիմակալը զարգացած է եղել ասիական ժողովրդի մէջ։ այդ ցոյց են տալիս Սամարղանդի մզկիթները և դամբարանները։ Լանկթամուրը որչափ չէ խնայել իւր Հանդարտչին պատահած քաղաքները, ընտիր ընտիր չքաւորներն ուերելու, այնչափ էլ նա չէ խնայել գերեզմանների մէջից գմռտա արուեստաւորների ձեռքով իւր մայրաքաղաքը զարդարելու։

Վերջացնելով մեր Հանդարտչութիւնը, այս կասենք, որ Անգլիասպան երկրի քաղաքները լուսաւոր ապագայ ունեն իրենց առաջը, եթէ տեղական ժողովուրդը սկսով կապուի երկրի հետ և գիտութեան պէնքով զինուորուած առաջ տանի երկրի մշակութիւնը։

Կ. Կ. Մելիք-Շահ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կանխա կղզուց հաղորդում են, որ Կրետէ կղզու ժամանակաւոր Նահանգապետ Մահմուդ Ջալալ-Էդդին փաշան մօտերքս մի ուղևորութիւն է է կատարել Ռեհամիեոյում, որպէս զի անձամբ հաւաստիանայ թէ ինչ դրութեան մէջ են գործերը այդ իւր յեղափոխական շարժումներով յայտնի շրջանում։ Ռեհամիեոյում Ջալալ-Էդդին փաշան իւր մօտ կանչեց զիմաքնեերին (համայնքների ներկայացուցիչներին) և խնդրեց նրանցից իրենց ազգութեամբ օգնել իրեն կղզու բնակիչներին հանդարտացնելու գործում։ Նա հաւատացրեց, որ սուլթանը ցանկանում է Կրետէի բնակիչների ունեցած բոլոր արտօնութիւնները պահպանել և համոզեց նրանց իրենց կամքով հպատակուել։ Միևնոյն ժամանակ փաշան զիմաքնեերին առաջարկեց լռել ժամանակ մզկիթի լամպերը ապտ լուսով, ոգևորութիւն է գալիս վրաս, և ես մտածում եմ աջողութեան մասին... այն Թանկագին արարածների բարօրութեան մասին, որոնց ես այնքան սիրում եմ և որոնք խաղալ նրանց են լինում կնոջ սենեակում... Տեսնում էք, որ ես էլ ունիմ իմ գործուարութիւնները, իմ Հոգսերս։ Բայց և այնպէս ես գնում եմ արևմտաշատակ ոտներով, Հակառակ պէսի երկինք բարձրացած... և ես նպատակիս կ'հասնիմ,—ես հաւատում եմ...։

Յուլիանէն լռեց յուզուեց։ Այս մտքերը, որ այժմ ասում էր երիտասարդը, մեզ հազարաւոր անգամ լինել էլ չէր ասել։ Այո, յաջողութիւն, որին ասես Թէ ահա հենց այն է մօտենում է, բայց որն իսկապէս հեռանում է երեսից...։ Բայց եթէ մի անգամ տիրեցիը, կաւոյ Հեռք բերիր նրան, մեծ դերասանուհի գարձար, այն ժամանակ—այն ժամանակ անկասելութիւնն ապահովուած է, ապահովուած է պատուաւոր և լաւ կեանք վարելու հնարաւորութիւնը... երջանկութիւնն ապահովուած է։

Այո, և այդ պէտք է որ հնարաւոր լինի՝ քաջութիւն և հաւատ ունենալու պայմանով։

Երիտասարդը, փոքր ինչ կռանալով, սառը, անտարբեր Հայեացքով ասաց.

—Ներեցէք լինէ, օրիորդ։ Ես շատ յափշտակուեցայ։ Ներեցէք լինէ և մոռացէք ամեն ինչ, որ ասում էր երիտասարդը, մեզ հազարաւոր անգամ լինէն էլ չէր ասել։ Այո, յաջողութիւն, որին ասես Թէ ահա հենց այն է մօտենում է, բայց որն իսկապէս հեռանում է երեսից...։ Բայց եթէ մի անգամ տիրեցիը, կաւոյ Հեռք բերիր նրան, մեծ դերասանուհի գարձար, այն ժամանակ—այն ժամանակ անկասելութիւնն ապահովուած է, ապահովուած է պատուաւոր և լաւ կեանք վարելու հնարաւորութիւնը... երջանկութիւնն ապահովուած է։

Այո, և այդ պէտք է որ հնարաւոր լինի՝ քաջութիւն և հաւատ ունենալու պայմանով։

Երիտասարդը, փոքր ինչ կռանալով, սառը, անտարբեր Հայեացքով ասաց.

—Ներեցէք լինէ, օրիորդ։ Ես շատ յափշտակուեցայ։ Ներեցէք լինէ և մոռացէք ամեն ինչ, որ ասում էր երիտասարդը, մեզ հազարաւոր անգամ լինէն էլ չէր ասել։

Յուլիանէն հոգու բարի և ազնիւ տարրերը բոլորովին յաղթող հանդիսացան և նա ասաց.

—Ոչ, ես, ես էի քեզ վիրաւորողը։ Դուք լրատուներ ունիք, ես պէտք է ձեր ձեռագիրը կարդացած լինէի։ Բայց քանի որ այդ չեմ արել, ուստի արդեօք ինքներդ չէք կարդալ լինէ մօտ։ Ուզում էք...։

Նա երիտասարդին հրաւիրեց նստել, և մի քիչ յետոյ Պիեր Դիւբանը սկսեց իւր պիեսը կարդալ։

Դա մի չորս գործողութեամբ դրամա էր։ Նրա մէջ կային մի քանի տարօրինակ բաներ, բայց ընդհանրապէս պիեսը մեծ տպաւորութիւն էր անում։ Հետևնակը կարդում էր պարզ, բայց խորին համոզումով։ Նա երևոյթներ ունէր, երբ ասում էր, Թէ իւր կոպիտ դրել է դրա մէջ։

Յուլիանէն լուռ ուշադրութեամբ լսում էր բոլորովին գրաւուած և ոչ մի անգամ չէր ընդհատում։ Երբ ընթերցանութիւնը վերջացաւ, նա վեր կացաւ տեղից և ձեռքը երիտասարդին մեկնելով, ասաց.

—Դուք հիմք ունիք ձեզ հաւատալու... Ձեր պիեսը սքանչելի է...։ Դերհաւոր դերը չանձն եմ առնում ես... այս անգամ սրդէն ոչ ոք չէ կարդալ լինէնից լսել այդ։

Իսկ երբ երիտասարդը հեռանալիս ներողամտութիւն էր խնդրում և չնորհակալութիւն էր յայտնում, որ նրան հանձնարարեցին ժամդարմանական սպանների պատասխանները Փաշայի խօսքերը շատ լաւ տպաւորութիւն թողից պիմարների վրայ։ Ամառները (ապտամարները) պիմարներին սպառնացել և արգելել են Թուրք վաճառական անձերի հետ յարաբերութիւն ունենալու։ Յամենայն դէպս կղզու բնակիչներին խոպոպացնելու գործը շատ դժուարացել է այն օրից, երբ յեղափոխական պատգուլներները կղզին են վերադարձել։

—Բուլղարական «Սվոբոդա» լրագիրը հաղորդում է, որ Բ. Դուբը բուլղարական կառավարութիւնը մերժել է Բելչևի սպանութեանը մասնակցելուն համար մեղադրուող Սաանչևին վերադարձնելու։

—Գերմանական լրագիրները հաղորդում են, որ Թուրքայ սուլթանի հրամանով Բ. Դուբը հեռագրով հրաւիրել է գերմանական մայոր Սահֆենին, որ Թուրքայ ծառայութեան մէջ է մնում, երբև Թուրքայ ռմբահիպ զօրքի կարգադրիչ, կարելոյն չափ շուտով տեղ հասնել և յանձն առնել իւր պաշտօնը։ Այդ հրաւէրը բացատրում է այն էնթուզիազմներով, Թէ Թուրքայ ռմբահիպ զօրքի մէջ նշանաւոր բարեփոխութիւնները պէտք է մտցուեն։ Ի միջի այլոց, ինչպէս ասում է, մտադրութիւն կայ նոր բերդեր կառուցանելու Բոսֆորի և Դարդանէլի վրայ և սրդէն գոյութիւն ունեցող ամրութիւնները նոր Թնդանօթներով զինել։

—«Pesti Hirlap» լրագիրը հաղորդում է, որ Կիչ-Սամրոր ամրոցում շուտով երար կը տեսակցեն Նախկին Թագաւոր Միլան և իշխան Ալեքսանդր Կարագէորգիևիչը, որով երբ Թէ մտադրութիւն կայ հաշտութիւն կայացնել երկու ընտանիքների միջև։

—Արգենտինեան հասարակապետութիւնից եկած վերջին տեղեկութիւններից երևում է, որ դրութիւնն այնտեղ կրիտիքական է դարձել այն բանից յետոյ, երբ գինեբար Միտրէն, որի վրայ ժողովուրդը դրել էր իւր յոյսը, հրաժարուել է հասարակաց. Նախագահի Թեկնածութիւնից և գինեբար Ռոկան հեռացել է քաղաքական ասպարէզից։

—

հակառակ լինում, Յուլիանէն պատասխանեց.

—Ինձ չնորհակալութիւն մի յայտնէք։ Ոչ Թէ դուք լինէ, հապա ես եմ ձեզ երախտապարտ և այն չափ ուժեղ, քան Թէ կարող էք կարծել։

Պիեր Դիւբանը գնաց. Յուլիանէն յիշելով փոքր ինչ առաջ պատահածը, ցնցուեց։

—Նամակ։ Ուղարկեցիը նամակ, —հարցրեց նա իւր պառաւին։

Խեղճ Յուստինէն սկսաւ ծալծլել իւր գոգնոցն ու երկչոտութեամբ պատասխանեց։

—Աստուած իմ։ Օրիորդ... Կարծում էի... ինձ Թուում էր... Վեր առէք, ահա ձեր նամակը։ Ձեռքս չգնաց, որ ուղարկէի։

Յուլիանէն անմիջապէս կոտոր-կոտոր արեց տոմսակը։

—Աղկղները երբեք տար, լրերս դարսիը պահպանում ու գրքոցում և համրուրիը ինձ, Յուստինէ...

Արուեստը տիրեց նրան... և փրկեց։

—

Պիեր Դիւբանի պիեսը մեծ աջողութիւն ունեցաւ։ Ներկայումս նրա բանը շատ աջ է գնում։

Իսկ ինչ վերաբերում է Յուլիանէին, նրա երազները նոյնպէս երջանկացան։ Նա այժմեան հռչակաւոր արիստոներից մէկն է։ Նա ամուսնացած է իւր համարուեստակիցներից մէկի հետ, որ մի լեռցի ու ազնիւ մարդ է և վաղուց սիրում էր նրան։

Մի անգամ, երբ Դիւբանը—«իմ հերոսս», ինչպէս սովորաբար Յուլիանէն անուանում է նրան,—Թատրոնական մի գործով եկել էր Յուլիանէի մօտ. Յուլիանէն իւր ներսի սենեակներից մէկումն էր և երջանիկ անպորոշութեամբ քնացնում էր իւր փոքրիկ մանկանը։

—Այո, այո,—ասում էր նա և միջի այլոց Դիւբանին,—բայց և այնպէս դուք մի անգամ ինձ Թափառաշրջիկ դերակատար էք անուանել։

—Բայց խոստովանեցէք, որ ես իրաւունք ունէի...։ Իմ անբախտ ձեռագիրս, որոշուած, կտոր-կտոր եղած... արկղի տակն էր գցած... որպէս ձեր կօշիկների վրայից...

—Այո, Հշմարիտ էք ասում... կատոյտ երեսով...։ Հենց կարծես առաջս լինի դրած...

—Բայց իսկապէս ինչ էր պատահել ձեզ այդ երեկոյ... Դուք խիստ դիւրագրգիռ էիք, ստատիկ զգուշացած...

Բարեկամ, բարոյական տենդով էի բռնուած։ Այդ առաջին դէպքն էր իմ կեանքումս, և ես հաւատացած եմ, վերջինն էլ ի'լինի։

Եւ յիշելով այդ դէպքը, որ արդէն հեռաւոր անցեալի մէջ էր Թաղուած, նա ժպտաց և մանկանը աւելի ևս ուժով սեղմեց իւր կրծքին։

Ա ս տ ա ն կ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի՞նչ բան է պատիւը։

—Պատիւը՝ դա մի ժայռ է, որի վրայ այլ ևս չի կարելի բարձրանալ, երբ մի անգամ նրանից իջար։

—Պատիւն՝ այդ այն է, որ վեցատանեղում կոչւում է «արատաբին»։

—Ամուսինների պատիւը Հակառնեի վրայ է, պինուարականներինը՝ ատելի վրայ, վաճառականներինը՝ գրպանում, բայց շատ քչերինն է գտնւում մէջը։

Պատիւը՝ դա կոշիկ (մագոզ) է։ Նա այն ժամանակն է յիշեցնում իւր գոյութիւնը, երբ մէկը ոտը դնում է նրա վրայ։

—Պատիւն ու հայրը դրանք միատեսակ բաներ են, որոնց մասին այն ժամանակ ասելը շատ են խոստում, երբ նրանք չկան։

* * *

—Կանայք, —ասում է մէկը,—տղամարդկանցից շատ են ապրում։

Անկասկած այդ նրանից է, որ կանայք կին չունին։

* * *

—Բժիշկները, —ասում է մի ուրիշը, —երկար են ապրում։

Այդ բացատրում է նշանակել, որ բժիշկները իրենք իրենց մօտ չեն բժշկում։

* * *

—Ո՛վքեր են նեղանում, երբ նրանց իրենց կոչումն ես տալիս։

—Տիրացուները, ապտասէրները, պրեկաշչիկները, գիմնազիստները։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի

ՀԵՒՍԻՍԱՀԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՋԻՍՏՈՊՈԼ, 11 Հոկտեմբերի.—Կամայն վայ նաւագնացութիւնը վերջացաւ. գետի երեսին սառոյց է ջրջում։

ՎԻՍԲԱԴԵՆ.—Երէկ այստեղ հաստատուած գործերի մինիստր Պիլոը մի քանի շարաթ բժշկուելու համար։

ԼՈՆԴՈՆ.—Երէկ Կորկում ասպարէզ դուրս եկաւ պատգամաւոր Ջոն-Մակլանդն երբև պարլամենտական երդանդական կռատակցութեան պատգուլս Պարնէլի տեղ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 Հոկտեմբերի.—Պրաւ. Վեստ.-ը հաղորդում է, որ, ձեռք առած միջոցների ընորհիւ, աշնանացան հունձը աջող պայմաններում է եղել, իսկ մի քանի նահանգներում արգունի գանձարանի առած միջոցների համար մարդ է և վաղուց սկսում էր նրան։

գարնանացանի համար արդէն սերմերը են պատրաստւում. իրենց տեղերում նոյնպէս համապատասխան միջոցները են ձեռք առնուած կալօտականներին օգնելու համար։ Այս բոլորի համար պահանջուած փոխառութեան վերջնական հետևանքի մասին դեռ ևս կարելի է ենթադրութեամբ եզրակացութիւն անել. մինչև այժմ 18 նահանգներին տուած է 31,905,500 րուբ. և հասարակական շինութիւնների համար 1,125,000 րուբ։

«Нов. Вр.»ն, իբրև լուր, հաղորդում է, որ հրէական խնդրի մասին կազմուած յանձնաժողովը որոշել է ամեն տեղ հրէաներին արգելել արքունի հիւպանեներին մատնակցելու, ցքի և ոգելից խմիչքների վաճառելու, եթէ չի որոշուած, որ ցքին և ոգելից խմիչքների առևտրով նրանք պարապում են արտասահման ուղարկելու համար. վաշխառութիւնն անպայման արգելւում է։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 հոկտեմբերի.—Հրատարակուած են կանոնները, թէ ինչ կարգով պէտք է տեղափոխուեն եղջիւրաւոր խոշոր անասունները եւրոպական Ռուսիայի սահմաններում։ Արտասահման արտահանելու վերաբերմամբ նախկին կեղրոններին, որոնց վրայով արտահանութիւնը թոյլ է տուած, մնացրած են. Կերչը, Նիկոլայևը, Նովոսելցին, Դրանիցան և Սոսնովիցան։

Լրագրները հաղորդում են, որ ռազմական էմերն արտակարգ դեսպանութիւն է ուղարկել Ռուսիա՝ առևտրական դաշնագիր հաստատելու համար։

ՄՈՍԿՈՒԱ.—Սերբիական կառավարութեան պատգամաւոր Գէորգի Գենչիչը, որ այստեղ է գանւում՝ մի ժամանակ երկու առևտրական-արդիւնաբերական ցուցահանդէս—մէկը՝ ռուսականը Բելգրադում և մէւսը՝ սերբիականը Մոսկուայում—գլուխ բերելու համար, թոյլտուութիւն ստացաւ այդ ցուցահանդէսները բանալու առաջիկայ գարնան։ Ցուցահանդէսների նպատակն է Սերբիայի և Ռուսիայի առևտրական աշխարհին ծանօթացնել ազգային արդիւնքների և բնական հարստութիւնների։

Բորսային մասնաժողովի մէջ սովետների օգտին ստորագրութիւնը մօտ 200,000 ր. է հասել։

ՎԻՆՆԱ.—Անցեալ գիշեր ունգարական պատգամաւոր Գորանսկին իր վիճաբերին ուղարկեց արտարապատութեան մինիստր Սիլագի մօտ, որովհետև իրեն վիրաւորուած է համարում պատգամաւորների ժողովում մինիստրի հեգնօքին արած յայտարարութիւնների։ Սիլագին արդէն ընտրել է իր վիճաբերին։ Հասարակութեան մէջ լրուած ուշադրութեամբ հետևում են այս գործին և հարցնում են՝ արդեօք Սիլագին նախապէս հրաժարական կը տայ, թէ կը մեհնամարտ է երբև արդարադատութեան մինիստր, չնայելով, որ մեհնամարտութիւններն օրէնքով արգելուած են։ Գորանսկու մեհնամարտութեան դէպը կոչելը նախ հետաքրքրում է հասարակութեանը մանաւանդ գէնքի բնարութիւնը, որովհետև Սիլագին շատ լաւ սրախաղ է, իսկ Գորանսկին վարպետութեամբ է տոքրճանակ արձակում։

ԲԵՐԼԻՆ.—Պետական զինուորական վարչութեան 1892—1893 թուերի նախքերի համար մշակած սկզբնական նախահաշիւը ռմբաձիգ զօրքի նիւթական մասը լրացնելու համար պահանջում է 34 միլիոնի մեհնուազ նախքեր։ Զօրքի թիւը մտադրութիւն չկայ աւելացնելու։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

11 հոկտեմբերի

Լոնդոն 95,⅝ 95,35 95,70,
Բերլին 47,05,¾47,
Պարիզ 37,80 37,70 37,⅝
Տոլուխպերիալ . . . . . ր. 7. 68 կ. գն
Մաբս. կուպօն . . . . . 151⅛ ր. գն.
Ազիո . . . . . 1, 14 ր. — կ. գն
Բօրսային դէս . . . . . —7 % գն.
Պետական բանկի 5% տոմս.
1-ին շրջանի . . . . 102 ր. 87 կ. տակ.
2-րդ . . . . . 102⅛ ր. կ. Ծախ.
3-րդ . . . . . .
4-րդ . . . . . .
5-րդ . . . . . .
6-րդ . . . . . 102, ր. կ. Ծախ.
100 և 1000ր. արեւելեան փոխառութեան 5% տոմսեր,
1-ին շրջանի. . . . . .
2-րդ . . . . . 100 ր. 12 կ. Ծախ.
3-րդ . . . . . 101 ր. — կ. Ծախ.
Առաջին 5% նեռքին փոխառութեան տոմսեր . . . . . 237⅛ . — կ. տակ.
2-րդ . . . . . 210 ր. — կ. տակ.
Երրորդ փոխ. Ազն. հոզ.
բանկի . . . . . 210 ր. 87 կ. Ծախ.
5½% բէնեռը . . . . . ր. կ. տակ.
Թիֆ. քաղ. վարկի ընկերը.
օբլեդ. . . . . կ. տակ.
Բորսայի տրամադրութիւնը խաղաղ է։

Պատասխանատու խմբ. Մ. ԱՐԵՂԵԱՆ
Հրատարակիչ՝ Ս. ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Կովկասեան Կայսերական գիւղատնտեսական ընկերութեան պ. պ. անդամները հրաւիրւում են հերթական ժողովի, որ տեղի կունենայ երեքշաբթի, սոյն հոկտեմբերի 15-ին, երեկոյեան ժամը 7½-ին։

Պարապմունքի առարկաները.

1) ընթացիկ գործեր,

2) իսկական անդամ Ա. Ա. Քալանթարի գեկուցումը, գիտութիւնները զարգացնելու համար համատուսական ընկերութիւն հիմնելու մասին։

Ներկայ կարող են լինել նաև կողմնակի անձեր։

ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

I Անդրկովկասեան երկաթուղի

Գնացք թիֆլիս-ֆոթի է

Բաթումից, պոստ. 11 ժ. 8 ր էռ
Բագուից, « 7 ժ. 40 ր. առ
Բաթումից, մար. ապ. 8 ժ. — ր. առ
Կանձակից, » 8 ժ. 20 ր. ար.

Գնացք թիֆլիսից ֆոթի է

Բաթում, պոստային. 8 ժ. 40 ր. առ.
Բագուի, » 12 ժ. 8 ր. գի.
Բաթում, մար. ապ. գն. 3 ժ. 10 ր. ցե
Կանձակ, » 8 » ժ 45 ր. առ.

II Անդրկասպեան երկաթուղի

Ուզուն-Ադայից գնում է 6 ժ. 40 ր. եր.
Ուզուն-Ադա գալիս է 7 ժ. 48 ր. առ-
Ուզուն-Ադայից գնացքը գնում է և գալիս երկշաբթի և չարաթ օրերը։
Սամարղանդ գնացքը գալիս է և գնում է ուրբաթ և երեքշաբթի օրերը։

I Բօստով-Վլադիկաւկազի երկաթ.

Վլադիկաւկազից գնում է 9 ժ. 30 ր. առ
Բոստով գալիս է 8 ժ. 48 ր. առ
Բոստովից գնում է 7 ժ. 28 ր. գիր

ՆԱՒԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

I Սև ծովի վրայ

Բաթումից գնում են՝

Հինգշաբթի՝ երեկոյեան 4 ժամին ուղիղ ճոպ, Նովոռոսիյսկ և Սուխում։

Շաբաթ՝ երեկոյեան 8 ժամին, ուղիղ ճոպ, բոլոր նաւահանգիստներով։

Երկուշաբթի՝ երեկոյեան 7 ժ. արտասահմանեան նաւահանգիստներ. Կ. Պոլիս։

Բաթում գալիս են

Երեքշաբթի՝ կէս օրին մօտ, Օզեսայից, ուղիղ ճոպ։

Ուրբաթ՝ առաւօտեան Օզեսայից ուղիղ ճոպ, Կերչի և Նովոռոսիյսկի վրայով։

Կիրակի՝ առաւօտեան Կ. Պոլսից Փոթիից Բաթում գնում են՝

Հինգշաբթի՝ առաւօտեան ժ. 9-ին,

Շաբաթ՝ առաւօտեան ժ. 9-ին։

Երեքշաբթի՝ երեկոյեան, Փոթիից Բաթում գալիս են՝ Ուրբաթ և կիրակի կէս օրից յետո ժ. 2 ի մօտերքը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԽԱՐԱԴԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ համար հոլիօ է մի.

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ռուսաց լեզուի, թուաբանութեան, գծագրութեան, վայելչագրութեան, Դ. կամ Ե. կարգի, որն աւարտած լինի Ուսուցչական ինստիտուտ կամ ուսուցչական Դպրանոց. շաբաթական 26 դաս Ա. կոպարով և վերակացութիւն 500 ռուբլի ռոճիկ տարեկան։ Յանկացողները հեռագրով պէտք է դիմեն Հոգաբարձութեան։

(225) 2—1.

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԵՂՔԵՐ»

իրատարակեալ զրուած՝ ծանօթանալու համար իրենց ջղային կազմուած քը խանդարածների համար։

Հեղ. Դ-ր Լօրէնչէ

ռուսերէն հրատարակութիւն Դ-ր Բ-լի։ Գինն է 1 րուբ.

Այս օգտակար գիրքը պարունակում է իր մէջ շատ իրատանելի, թէ՝ ինչպէս կարող են ազատուել հիւանդներն վերոյիշեալ ախտի վերնատակար հետևանքներից և վերականգնել խանգարուած ոյժերը և առողջութիւնը։ Այս գիրքը թոյլատրուած է Մոսկայի գլաքընտական կոմիտէից։

Հրատարակութեան պահեստն է Օտտօ Ասպէրգէրի մօտ Լայպցիգում (Otto Asperger Leipzig) (Սաքսոնիա)։ Օտարազգացքները ճանապարհածախս չեն վճարում։

(M.) 32—29

ՄԱՅԵՐԻ ՄԱԼՑ-ԷՔՍՏՐԱԿՏՆԵՐ

Շատ անուշ համի՝

Մատուտակի էքստրակտ ծեծած,
Մատուտակի էքստրակտ կիգրոնաւորած,
Մատուտակի էքստրակտ երկախախտուն,
Մատուտակի էքստրակտ խրխրենով,
Մատուտակի էքստրակտ կրախտուն,
Սեամեղր զուտ Մատուտակի էքստրակտից հազի համար Վլադ. Մայերի այրի որդու հետ—Ռևել։

Վաճառւում են Կայսրութեան դեղատներում, դեղագրերի խանութներում

ՄԱՅԵՐԻ ԹԱՆՁՐԱՅՐԱՆ ԿԱԹ

ՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

Առանց շաքարի խառնուրդով 70-ական կ. դէ առանձին մեհմազով } իւրաքանչիւր արկղիկը։
Շաքարի խառնուրդով 50-ական կոպ. դուխցիական մեհմազով } իւրաքանչիւր արկղիկը։

Գործադրելի է կերակրի և անուշեղէնների բոլոր նպատակների համար։

(M.) 32—2.

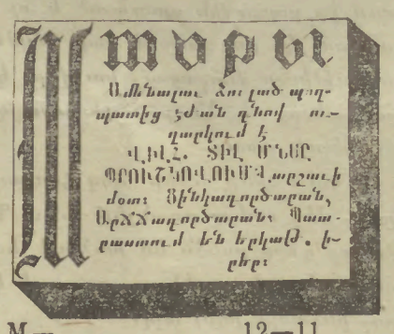

M— 12—11

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԻՐԶԱՅԵԱՆՑԸ

ԳՈՒՆԶԱԿՈՒՄ

Տեղափոխուելով Իւան Լէվինեանի տունը, Մկրտոմի փողոցում, զա բունակում է ընդունել հիւանդներին

Ս.Ընտան օր

Առաւօտեան 8-ից մինչև 10 ժամը
Երեկոյեան 7-ից մինչև 8 ժամը։

(210) 10—7

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N PAQUET C·

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱՔԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Ուղիղ և կանոնաւոր նաւագնացութիւն Մարսէլից Բաթում երկու շաբաթը մի անգամ չորեքշաբթի օրերը, սկսած յունուարի 21-ից և Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պոլիս։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ԳՆՈՒՄ ԵՆ

Շորեք.	11/23	հոկտեմբերի	«Անատոլիա»	կապիտան Գարրիգ
»	25/7	հոկտեմբերի	» «Արենիա»	» Թիքալ
»	9/21	հոկտեմբերի	նոյեմբերի » «Սիրիական»	» Բօչկ
»	23/7	հոկտեմբերի	» «Անատոլիա»	» Գարրիգ

և այդպէս երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին կէսօրուայ։

Բաթումից Պարիզ ուղիղ հաղորդակցութեան տոմսակները տովորական գնից զիջումով։

Տեղեկութիւնների և բեռների համար ճանապարհորդները թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակալներին—Բաթումում ԳԱՐԱՆԻՕՆԻՆ, Նաբերեժնայա, Թիֆլիսում՝ պ. Վիկտոր դ'Արնօնի, Մ. Ջի փողոց, գներ. Տէր Ստեփանեանցի նախկին տունն։

Բագումում՝ պ. Սամուէլ Դիլդարեանցին, Կոլիւբեակինսկաեայ հրապարակում։ Նովոռոսսիյսկում՝ պ. Լուի Բենօյին։

(90) 12—11.

ՊԱՆՍԻՕՆ ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

ԳԻՄՆԱԶԻՈՒՄԱՆ ՀԻՆԳՊԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՎ

Ընդունում և պատրաստում է երթևեկ և գիշերօթիկ աշակերտներ գիմնազիայի, բէալական ուսումնարանի, կադետական կորպուսի, Լազարեան ճեմարանի մինչև հինգերորդ դասարանն. նոյնպէս զէմլեմէրների և տեխնիկական ուսումնարանների համար։

Тифлисъ, Сололаки Вельяминовская № 11.

(220 5—5.

(M.) 36—19

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 14-го Октября 1891 г. Տպարան Կաւկազ լրագրի գրասենեակի Типографія конторы газеты Кавказъ Гол. пр., домъ Читахова